

Jak citovat tuto recenzi / How to Cite this Book Review

STOJAR, Richard. 6.4.2012. Regionálne aspekty a súvislosti medzinárodnopolitického vývoja Afganistanu. ČECH, Lubomír. Obrana a strategie Defence & Strategy 1/2012, strana 83-84, 15.6.2012.

ČECH, Lubomír. Regionálne aspekty a súvislosti medzinárodnopolitického vývoja Afganistanu. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. 176 s. ISBN 978-80-225-3281-5.

Richard Stojar

V loňském roce vyšla v bratislavském vydavatelství Ekonóm publikace Regionálne aspekty a súvislosti medzinárodnopolitického vývoja Afganistanu, jež má potenciál zaujmout i čtenáře z České republiky, kteří se věnují vývoji v Afghánistánu. Přestože se v důsledku probíhajícího konfliktu v uplynulé dekádě ve světě objevila celá řada monografií na afghánské téma, publikace Lubomíra Čecha z Fakulty mezinárodních vztahů Ekonomické univerzity v Bratislavě se mezi nimi svým kvalitním zpracováním neztratí, a pokud ano, tak především vzhledem k relativně omezenému čtenářskému okruhu danému jazykovou bariérou i malým nákladem výtisků. Jak vypovídá již samotný název publikace, autor se zaměřuje na regionální dimenzi afghánského konfliktu a roli regionálních aktérů, kteří do vývoje v této zemi vstupují či mohou výrazněji regionální dění v budoucnu ovlivnit.

V úvodní části autor popisuje charakter afghánského státu i místní společnosti, nastiňuje determinanty vývoje, které určovaly v uplynulých staletích hodnotovou i politickou orientaci regionu a stručně přibližuje komplikovanou historii vzniku afghánského státu, resp. státních či polostátních útvarů, které mohou být pokládány za přímého předchůdce současné Islámské republiky Afghánistán. Druhá kapitola je rovněž spíše historickou sondou, přináší popis vývoje Afghánistánu v regionálních souvislostech a vzhledem k velmocenskému soupeření v oblasti v 19. století i globální dimenzi, která předcházela událostem, jimiž si tento odlehlý a izolovaný stát získal celosvětovou pozornost ve 20. i 21. století. V této části je popsána i problematika rozdělení pašúnského etnického prostoru, tzv. Paštunistánu, která podobně jako známější kurdská otázka představuje dlouhodobě závažný regionální problém a zdroj bezpečnostních hrozeb pro jakoukoliv místní centrální autoritu, zejména pak ve vztahu k sousednímu Pákistánu. Autor do této kapitoly zařadil i popis realizace socialistického experimentu ze 70. let, který měl přinést modernizaci tradiční kmenové společnosti a posílit roli centrální administrativy, namísto toho však dovedl Afghánistán k prakticky dodnes probíhající občanské válce a sovětské intervenci, která skončila na konci 80. let afghanizací konfliktu těsně před rozpadem sovětského bloku a bipolárního rozdělení světa. Na tyto události kontinuálně navazuje třetí kapitola, která se věnuje komplikovanému průběhu občanské války v 90. letech 20. století a zejména novému aktérovi na vnitropolitické scéně, radikálnímu hnutí Tálibán. Vojenské a politické úspěchy Tálibánu jsou zde stručně charakterizovány, stejně jako důvody, které opět přivedly do regionu zahraniční mocnost, tj. Spojené státy a jejich válku s terorismem. Hlavní pozornost však autor v této části věnuje problémům současného Afghánistánu, nadějším, které Západ i místní prozápadní síly spojovaly po roce 2002 s procesem postkonfliktní stabilizace i deziluze, jež následovaly po prvotním nereálném optimismu. Stručně je nastíněna i problematika produkce narkotik, která výrazně přesahuje region Střední Asie, a jak autor situaci výstižně charakterizuje, Afghánistán se stává mezinárodním polygonem opiových válek naší doby. Velmi stručně je zde zachycen i povstalecký fenomén spojovaný především s hnutím Tálibán, resp. s jádrem hnutí, které porážka hlavních sil v roce 2001–2002 nezlomila, i v současnosti stále aktuálnější otázka zajištění bezpečnosti v Afghánistánu místními ozbrojenými a bezpečnostními silami. Čtenář se zde může seznámit se stávajícím i plánovaným složením Afghánské

národní armády, její strukturou a výzbrojí i etnickým složením mužstva a důstojnického sboru. Kapitulu uzavírá exkurz věnovaný komplikovanému působení mezinárodních humanitárních a nevládních organizací, které se navzdory velkému úsilí i finančním výdajům střetává s řadou překážek, které neumožňují řešit zásadní a dlouhodobé problémy afghánské společnosti v žádoucí míře.

Tři výše popsané kapitoly v podstatě analyzují hlavní faktory, které komplikují z mezinárodněpolitického hlediska uspokojivé řešení současné afghánské reality, de facto však představují úvod pro kapitolu čtvrtou, která je stěžejní částí celé publikace, a to jak svým rozsahem, tak i zaměřením. Tato kapitola nazvaná Hľadanie východisek při riešení afganskej otázky přináší pečlivě zpracovanou regionální dimenzi vývoje v Afghánistánu tak, jak je to obsaženo již v samotném názvu celé monografie. Jedním z hlavních trendů vývoje, který na afghánské scéně můžeme sledovat, je právě důraz na regionální přístup jako způsob řešení patové situace v zemi. Autor zde analyzuje přístupy jednotlivých regionálních aktérů a koaličních partnerů a v jednotlivých podkapitolách se čtenář může seznámit s bilaterálními vztahy Afghánistánu s jeho sousedy či regionálními mocnostmi: Pákistánem, Íránem, Indií, Čínskou lidovou republikou, Ruskou federací i středoasijskými postsovětskými republikami. Popsán je zde i často v případě Afghánistánu opomíjený problém balúčského etnika, resp. tzv. Velkého Balúčistánu, tj. etnického prostoru, na němž představuje balúčská populace většinu a jež je rozděleno mezi Pákistán, Afghánistán a Írán, a podobně jako kurdská či paštúnská otázka představuje jeden z neuralgických bodů v oblasti. Opomenuta není ani evropská vize regionálního přístupu, resp. její absence, neboť hlavní evropští aktéři i v tomto geograficky vzdáleném regionu reflektují především své národní či vnitropolitické zájmy, přichází s odlišnou percepcí problémů, a tak navzdory tomu, že Evropská unie představuje hlavního přispěvatele rozvojové a humanitární pomoci, není zapojena do diplomatického procesu. Kapitulu uzavírá přehled jednotlivých regionálních přístupů a východisek i analýza složitosti konkurenčních zájmů.

V závěru autor přehledně shrnuje obsah celého svého textu a upozorňuje na hlavní faktory, které ovlivňují dění v oblasti, i na varianty řešení, jež mohou v afghánském případě v budoucnu nastat. Publikace Lubomíra Čecha sice nepřináší zásadní originální pohled na současnou afghánskou realitu nebo historii afghánského státu, její kompaktní a přehledný text lze však hodnotit velmi pozitivně. Čtenář, jenž není s afghánskou problematikou důkladněji obeznámen z jiných zdrojů, zde nalezne velmi kvalitní a užitečný materiál, který mu může napomoci objasnit celou řadu souvislostí, jež mnoho jiných publikací na afghánské téma příliš nereflektuje. Tato monografie by mohla být zajímavá nejen pro bezpečnostní či akademickou komunitu, jíž je patrně v první řadě určena, ale i pro příslušníky ozbrojených sil Slovenské i České republiky, kteří ještě budou v Afghánistánu působit a budou se na dalším vývoji v regionu spolupodílet.